

popravila in to ne samo v našem narodu, tudi drugod v Evropi. Saj je vendar naravnost smešno in naše dobe nevredno, če se tiska anonas: „Išče se — — — prošnjo je opremiti s spričevali“, ali pa „na prošnje brez spričeval se ne ozira.“ Človek je to, kar ljudje iz njega napravijo — res, tako je navadna beseda, vendar dostikrat ljudje ne vedo ničesar boljšega iz človeka napraviti, kot pustiti ga sestradati!

Ker je bilo tekom tega članka parkrat omenjeno socijalno vprašanje, naj navedem tu nekatere dobrodejne naprave, uvažujoč njih važnost za šolsko zdravstvo. Znano je, da pride dosti otrôk v mesto na višje razrede z nezadostnimi sredstvi in marsikateri bralec vé gledé tega kaj povedati. Treba si je torej zaslužiti in sicer s poukom mlajših, s poukom v prostih urah, izven šole. Naloga dobrodejnih naprav bi bila, to popolnoma odpraviti. To vendar ne gre, da učenec, ki je v viših razredih že tako preobložen z delom, napenja svoje možgane z mlajšimi, pa naj so ti tudi sinovi imovitih starišev! Zato so učitelji tu! Da se prej ko mogoče to odpravi, to se mora zahtevati, in stvar dobrodejnih naprav je, da preskrbi vsem učencem, tudi najubožnejim, ki žele pohajati višje šole, ki imajo veselje do duševnega delovanja in sposobnost za to, primerna sredstva v tečni in obili hrani, v obleki in denarji. Vendar denar, denar — kje vzeti, ko je cel narod reven, ker teži na celem našem narodu to prokletstvo, da smo v naobrazbi za 100 let za drugimi narodi. Nekaterim sebičnim krogom bi ugajalo, da potisnejo narod še za 50 let nazaj! Tu si je težko pomagati in dober svet je zlata vreden — tolažimo se, da postane v toliko večji meri naš narod deležen nebeških dobrot! Tako pa kot ovira to postransko poučevanje možgane v njih delavnosti, se godí to z raznimi šolskimi kaznimi.

(Dalje prihl.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. Nagrobni spomenik † A. Praprotniku je odkrilo „Slovensko učiteljsko društvo“ dné 29. m. m. Spomenik, izklesan iz črnega sienita, je 2 metra visok ter ima obliko štirioglate piramide, na kateri se blesti zlat napis: Andrej Praprotnik, šolski ravnatelj, slovenski pisatelj, pesnik itd., rojen . . . itd. Na podstavku pa zadnja kitica njegove pesmice „Moj dom“ namreč: „V domači gomili se spava sladko, — Mi bratje sestrice rahljajo zemljo.“ Udeležba je bila mnogobrojna, dokaz, koliko spoštovanja je užival pokojnik. Učiteljstva se je zbralo blizu 150; poleg tega pa mnogo sorodnikov, srednješolskih profesorjev, uradnikov, ravnatelj Fr. Hubad, nadzornik Fr. Levec, dež. sod. svetnik Vencajz in več družih čestilcev njegovih. Slovesnost so počastili sè svojo prisotnostjo poleg mestnih katehetov: č. gg. J. Smrekarja, M. Šarabona in Al. Stroja tudi mestna župnika velečastita gg. M. Malenšek in J. Vrhovnik. Kakor že poprej večkrat, tako so pokazali tudi sedaj ti gospodje, da so prijatelji ljudskih učiteljev in da vedó ceniti delovanje in zasluge slovenskega učiteljstva. Vsa čast jim in nakloni nam Bog še več tacih prijateljev. Onih gospodov pa, ki gradijo „most za osle“ ni bilo nobenega viditi! — Vse se je trlo okrog spomenika, ki je bil okrašen z zelenjem, lepimi

venci in trakovi. Takoj po sv. maši, katero je daroval za ranjcega g. katehet Smrekar, smo se podali udeležniki na grob. Blizu 40 učiteljev-pevcev je pod vodstvom g. Razingerja ganljivo zapelo vedno lepo žalostinko „Nad zvezdami“. Slavnostni govornik g. E. Gangl je v krasnih, vznesenih in ganljivih besedah naslikal nesebično in požrtvovalno delovanje in zasluge, ki si jih je pridobil pokojnik za slovensko ljudsko šolstvo in za svoj ljubljeni narod. Ta govor prinašamo danes na uvodnem mestu. Po govoru so zapeli pevci še „Blagor mu“ in potem smo se poslovili ter razšli z žalostnim srcem od vrliga moža, ki je vse svoje življenje delal za druge — za svoj rod in domovino. Blagor mu! „Slovenskemu učiteljskemu društvu“ je došlo več pismenih in brzojavnih pozdravov, med temi tudi pozdrav župana ljubljanskega, gospoda Ivana Hribarja iz Prage, ki se glasi: „Slavečim spomin zaslužnega učitelja in rodoljuba pošiljam Vam iz matice Prage iskrene pozdrave. Sprosveto k svobodi! Župan Hribar.“ Prihodnjo pomlad boče pa odkrilo „Slovensko učiteljsko društvo“ ranjcemu A. Praprotniku v njegovi rojstni hiši v Podbrezjah na Gorenjskem „spominsko ploščo“, katero je prav lepo izdelal kamnoseški mojster in podobar g. Vurnik iz Radovljice. V ploščo je udelana Praprotnikova glava, izklesana iz belega marmorja, ovenčana z njegovo pesnico: „Prva skrb mi je mladina; ravno tako domovina.“

Iz Ljubljane. Občni zbor vdovskega učiteljskega društva. (Konec.) In ako se to stori in z gg. člani po predpisanih pravilih strogo postopa, nakopljeta si predsednik in blagajnik jezo in sovraštvo posameznikov. Zamudniki se le preradi sklicujejo na to, da so tudi v prejšnjih časih vpošiljali svoje letne doneske kadarkoli so hoteli, sedaj pa da se jih priganja in sili. Navadno se taki člani spominjo še-le koncem mal. travna, torej osem mesecev po pričetku nove upravne dobe in vdovsko učiteljsko društvo, ko je treba že biti s svojo letnino na čistem, preradi pa pozabijo, da se začne vplačevanje iste že meseca kimovca, in da kdor iste ne more kar najedenkrat plačati, naj to stori v posameznih mesečnih obrokih; a tako, da je letnina lahko plačana do konca prosinca, to je konec rednega roka § 10. Ako hočemo imeti red pri denarjih, se moramo strogo ravnati po pravilih. Če je kje treba natančnosti, je to gotovo pri denarji in mislim, da v tem vsi soglašamo. Torej bodimo vestni z vplačevanjem letnih prispevkov, ker bi sicer oskodovali društvo, ki ima itak velike stroške s tem, da plača za vsakega novopristopivšega člana vso kolektivno, ki bi jo moral takoj po vsprejemu, pozneje pa pri vpošiljanji vsakokratne letnine sam plačati.

Pristojbinski namestek ali ekvivalent je znašal 16 gld. 50 kr. in posojilo v tem letu jednemu članu 40 gld., skupaj z zgoraj omenjeno upravno režijo 176 gld. 27 kr. Obresti se je kapitalizovalo 304 gld. 24 kr. in v hranilnico se je vložilo na knj. štev. 410 gld. 700, skupaj 3674 gld. 61 kr. Ako prištejemo sem še ostanek tekočega leta, imamo 3959 gld. 32 kr. kakor v prihodkih.

Imovina koncem društvenega leta 1895/96.

Naše društvo ima 23 državnih obveznic v skupni nominalni vrednosti 45.750 gld.

Na knjižnici kranjske hranilnice štev. 59.536 je z obrestimi do 1. mal. srpana 1896 = 2412 gld. 1 kr.

Na knjižnici mestne hranilnice štev. 989 je z obrestimi do 1. mal. srpana 1896 = 3684 gld. 20 kr. Na knjižnici mestne hranilnice „Učit. zaklad“ štev. 9211 je z obrestimi do 1. mal. srpana 1896 = 1386 gld. 47 kr. in na knjižnici štev. 410 je z obrestimi do 1. mal. srpana 1896 = 713 gld. 12 kr. V privotnih dolžnih pisnih 7 društvenikov je 675 gld. z blagajničnim ostankom koncem leta 1895/96. 284 gld. 71 kr. skupaj torej 54.905 gld. 51 kr. vlani pa 54.590 gld. prirastlo je torej 315 gld. 51 kr.

Ako se ta povešek dohodkov razdeli mej one nove vdove in sirote, ki so v ravnokar minolem letu društvu prirastle, ne vem, kako bode slavni občni zbor ustregel onim častitim članom, ki so prosili izvanredne podpore zase. Naj bi podpore prosili le oni člani, ki si v resnici na nikakoršen drug način ne vedo pomagati. Odbor bi gotovo rad

ustregel vsakomur, ker predobro pozna žalostno gmotno stanje kranjskih učiteljev, ali če ni dovolj preostankov, glavnice pa načeti ne smemo! — Hočemo le letnino zvišati? Ako bi starejše člane pritegnili k zopetnemu vplačevanju letnine, bi i to le malo pomagalo, kajti vse skupaj bi ne znašalo niti jeden stotak. Mej takozvanimi ustanovniki je namreč precej taci, ki ne bodo zapustili niti vdov niti sirot in bi v tem slučaju gotovo izstopili, ker nimajo od našega društva prav nič pričakovati. Vprašanje je pa, če bi bilo hvaležno od nas, ko bi ustanovnike društva, naše dobrotnike, nekako pahali od sebe in jih zavrgli, dobro vedoč, da bi brez njih ne imeli društva, ki podpira toliko vdov in sirot in katero bode vpomoč tudi našim sprogam in otrokom, ako nas ugrabi prezigodnja smrt. Torej, iščimo pri društvu podpore zase le takrat, kadar si ne vemo drugače pomagati. S tem končam svoje poročilo.

J. Cepuder.

Iz logaškega okraja. Društvo učiteljev in šolskih prijateljev okraja logaškega je v teku jednega mesca postavilo, oziroma razkrilo s primerno slavnostjo trem učiteljem tovarišem nagrobne spomenike, in sicer 24. dne kimovca m. ravnatelju rudarske šole Jakobu Ingliču in c. kr. učitelju Ivanu Plešku v Idriji, 22. dne vinotoka m. pa nadučitelju, predsedniku logaškega učiteljskega društva in predsedniku „Zaveze“ Vojtehu Ribnikarju v Dol. Logatci.

Na idrijskem pokopališču se je poslovil v nagrobnem govoru od blagih pokojnikov sedajni društveni predsednik g. Benedek, v Logatci pa predsednik „Zaveze“ g. Jelenc.

Dasiravno je obakrat lilo, kakor ob času vesolnega potopa, se je vendar zbralo v Idriji poleg g. okr. šolskega nadzornika J. Thume do trideset in v Logatcu blizu štirideset učiteljev in učiteljic in pa obilo drugega ljudstva. Pri razkritji Ribnikarjevega spomenika je bilo zastopano po odposlancih p. n. gg. Gradišniku, Bergincu, Dimniku in Primožicu tudi celjsko-lasko, sezansko, postojinsko in slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani. Skoro vsa druga slovenska učiteljska društva so pa izrazila svoje sožalje brzojavnim potom ali pismeno in mej temi tudi v dolenjskih Tirolah bivajoči naš Janko Leban v vezanej besedi.

Pri prvi slavnosti so oskrbeli petje v cerkvi in na pokopališču domači idrijski pevci, a pri drugi pa pevci-učitelji pod vodstvom skladatelja Juvanca in s prijaznim sodelovanjem po vsej Sloveniji znanega tenorista Razingerja. Če omenjam še, da je pri peti črni maši orgljal jeden najboljših naših organistov, nadučitelj Dermelj, spolnil sem poročevalčevo dolžnost.

Blagi pokojni tovariši naj počivajo mirno, mi ostali pa delujmo složno in neumorno dalje, dokler ne priborimo nam in našim naslednikom boljše bodočnosti. —k.

Z dežele. Gospod urednik! — Slovenčev članek „Pons asinorum“, v katerem se tako ljubeznjivo spominja slovenskega učiteljstva in dopis „Z dežele“ v št. 246. istega lista sem prav pazno prečital in prišel še le sedaj do spoznanja, da morajo biti gospodje te vrste, kateri se sedaj zbirajo okolu imenovanega lista, res pravi prijatelji šole in učiteljstva!? Kakó i ne? Saj so že toliko žrtvovali za ustanovo šol in materijelno zboljšanje našega stanu! V dopisu „Z dežele“ čitam, kakó navdušeno se potegujejo ti gospodje za povzdigo šolstva, kako pridno pomagajo šole zidati in mnogo jednakega. Saj je komaj leto tega, ko so ti gospodje prav pošteno obrcali učiteljski stan, ko so priprosto ljudstvo tako prepričevalno navduševali za novo šolo! Vprašam: kedaj in kolikokrat v letu se čuje, da bi duhovnik le z jedno besedo raz leco omenil šole kot vzgojiteljice mladine?*) Skrbno se ogibajo vsakej besedi, katera bi očetu dala povod, premišljevali, da je učitelj i vzgojni faktor. Bog ne daj besede „učitelj“ raz leco! Samó, kadar treba, — kakor se je zljubilo nekemu kaplanu v ljubljanski okolici za časa lanskih volitev — dokazati, da je „moderna šola“ vzrok samomorov med 12—16 leti* — takrat se je na tak priporočevalen način spomnijo. Nekateri gospodje katehetje vedno tožijo, koliko storé s pouče-

*) So med njimi tudi častne izjeme, in tem vrlim duhovnikom vso čast! Uredn.

vanjem — brezplačnin se ve da! — za omiko naroda. Naravnost svetu v zobe se ne upajo povedati, da poučujejo veronauk brezplačno. Bodoči državni zbor mora na vsak način s posebnim zakonom tem gospodom pomagati, da ne bodo tarnali, da delajo zastoj — učiteljem pa je ukazati, da jim pri pouku — kakor, „anno dazumal!“ — asistirajo. Potem bodo na Kranjskem in kot „razsvetljen nevednež“ trdim, da tudi drugod, šole rastle kur iz tal liki gobe po gorkem jesenskem deževju! To bode recept za jedno njihovo bolečino. Gospodje župniki in katehetje Slovenčeve stranke pa bodo v potu svojega obraza s farani hodili in kamenolome, v opekarnice in gozde pomagati stavbeni materija! za nove šole dobaviti! Takrat bode napočila res „z'ata doba“ narodni šoli. Takrat ne bode treba župniku, — vprašanemu kot farnemu predstojniku, po šolske oblasti, ali je za ustanovo nove jednorazrednice, istej poročati, „da ljudstvo ni za šolo, najmanje pa on, ker s sedanjimi, mladimi, nevednimi in neizkušenimi učitelji ni možno složno delovati“, krakor je to nedavno storil nek „velik prijatelj šole“ v moji bližini. Z imenom lahko postrežen! Takrat ne bode treba šolske oblasti iz pravcatega nesebičnega prijateljstva do učiteljstva ovajati, „da je ta in ta učitelj to in to zakrivil“ — kakor se je to lansko leto in sicer i ne daleč od tu po nekem župniku zgodilo, kateri je učitelja okrajnemu šolskemu nadzorniku ovadil, skoravno niti pičice resnice v tem ovadstvu ni bilo. In preganjal je ta novodobni prijatelj učiteljstva dotičnega učitelja toliko časa, da je ta zbog ljubega miru prosil proč in tudi pred kratkim srečno pete odnesel! Faktum! To je zakrivila tista velika naklonjenost novih prijateljev učiteljstva, katera se je izcimila iz sedanje politične hinavščine!

Takrat se tudi ne bodo v „Slovencu“, ki bode izhajal dvakrat na dan v obliki svetovne „Times“, brali dopisi, nesramni, kakor so se lansko leto za časa volitev, ko so šli nekateri učitelji iz našega okraja „revskat“ na politični shod zoper duhovnike, kajti takrat sploh tako neumnih učiteljev „da bi vse drugo, in če bi bilo še takó poniževalno“ — pozabili, kakor so bili lansko leto, ne bode! Pripraviški dom pod nadzorstvom knezoškofijskega ordinarijata bode že tako skrbel, da ne bodo prihajali v učiteljski stan nezreli fantalini, kateri se pečajo s politiko!

Nehoté se spominjam „Slovenčevih“ dopisov lanskega leta v št. 269. in 277., ko so ti gospodje jedenkrat z rokavicami, drugi pot s kolom božali nekega gorenskega tovariša, in to samo radi tega, ker se odhajajočemu župniku ni do tal priklonil. Ako ne verjamete, g. urednik, pa berite v licejalni knjižnici lanskega „Slovenca“.

Toda šalo — če prav resno — na stran! Taki in jednaki spomini so mi iz moje bilježnice silili na dan, ko sem zadnjič, kakor že povedano, čital „Slovenca“. Povem Vam namreč, g. urednik — da jaz, akoravno sem skoro popolnoma utihnil, vedno paznim očesom motrim dogodke, kateri se zadnji čas kažejo in opažam temne oblake, ki se nad nami zbirajo. Tudi sem v vedni dotiki z lajki — brezverci (br!) in duhovniki in se z njimi pogovarjam o tem in onem. In tako mnogo zvem. Vem n. pr., da večina duhovnikov obsoja zadnji napad, drugi pa se zopet škodeželjno v pest smejo, češ „Pa smo jih, kaj bi se!“ — Jedno mi ni bilo všeč, da je namreč „Tovariš“ prerahlo odgovoril „Slovencu“. Brezobzirno treba stopiti takim prijateljem na noge! Sicer pa sem mnenja, da „gospodje“ skrivno še kaj kuhajo in da bode treba resno odgovarjati. Bolje, da se zrak očisti, da vemo natančno, na koga smemo računati. Škoda, da mi ni prilika, biti bližje ljubljanskih tovarišev — no, pa moje peró je že itak zarjavelo!

S Krškega. Dne 8. vinotoka t. l. imelo je „Pedagogičsko društvo svoje jesensko zborovanje v prijaznem Boštanju. Zbralo se nas je kljub temu, da zjutraj pač ni bilo pričakovati lepega vremena, obilo vdeležencev. Počastili so nas tudi dragi tovariši iz sosednje zelene Štajerske, tako da je nas bilo pri zborovanju, katero je počastil tudi Boštanjski kaplan gospod Josip Šolar 22. Točno ob 11. uri otvori predsednik gospod Josip Bezljaj zborovanje, pozdravi zborovalce in se zahvali gospodom gostom za prijazni poset; izrazi tudi svojo zadovoljnost in veselje gospicam učiteljicam, katere kažejo s tem, da se

vdeležujejo naših zborovanj, zanimanje za društvo — kar je vse hvale vredno. Zborovanje vršilo se je v najlepšem redu. Iz zapisnika posnamemo sledeče. — Odbor izvršuje vestno svojo nalogo. VI. letnik se je razposlal vsem udom, „Zavezi“ je poslal odbor mesto letnega doneska knjig v vrednosti 20 gld. V zadnji odborovi seji so se volili delegatje k zborovanju „Zaveze“ v Opatiji. Odbor je tudi sestavil in odposlal prošnjo na visoki deželni odbor za podporo.

Poročilo je vzel zbor odobrovaže naznanje. II. točka sporeda: „Poročilo o zborovanju Zaveze v Opatiji“ moralo je izostati, ker je bil poročevalec gospod J. Ravnikar za držan vdeležiti se zborovanja, kar je predsedniku pisмено sporočil. III. točka je bila „Razprava o predavanju „Proste misli o vzgoji“. Poročevalec gospod Fl. Rozman pojasnjuje svojo zadnjo razpravo o tem predmetu. Predsednik otvori stvarno debato, katere se udeležijo gg. nadučitelj Levec, učitelj Potrebni in predsednik. Najbolj znamenito je bilo poročilo o otroških igračah.

Prav zanimivo in poučljivo je rešil IV. točko sporeda poročevalec gospod nadučitelj Al. Racič. — Povedal nam je prav umljivo, kako napraviti ameriško trtnico. Teze njegovega obširnega in temeljito sestavljenega poročila so: 1. Rigolanje 70 cm do 1 m globoko. 2. trpežna ograja trtnice. 3. Razdelitev trtnice (prava trtnica in matičnjak.) 4. Zasajanje ključev ali reznikov. 5. Zasajanje ukoreninjenih trt. 6. Ceplenje trt: a) zimsko ali suho to, s pluto povoščeno špago ali z rafijo. Poročevalec nam vendar ni mogel še iz lastne skušnje povedati, katero je najbolje? b) zeleno ceplenje. 7. Posajanje cepljenih trt. 8. Grubanje. 9. Daljno oskrbovanje posajenih ali pogrubanih trt. 10. Škropljenje. Pri 5. točki sporeda — „Razgovor o raznih šolskih vprašanjih“ — omeni predsednik, da je odbor vsikdar pripravljen svojim udom v katerikoli nejasni šolski zadevi — svetovati — pisмено ali ustmeno. Tekoča šolska vprašanja pa se bodo razpravljala tudi pri društvenih zborovanjih. Konečno stavi nadučitelj Janez Levec nasvet, da bi odbor prirejal in skliceval zborovanja tudi v raznih krajih našega okraja. V pojasnilo naznani gospod predsednik, da to že odbor itak namerava. Društvo bode priredilo vsako leto poleg običnega zbora dve zborovanji, jedno spomladi, drugo jeseni in to vselej v drugem kraju. Taka zborovanja so seveda odvisna od povoljne udeležbe. Za bodoče spomladansko zborovanje izbran je že Škocijan, za jesensko zborovanje pa se določijo Radeče pri Zidanem mostu. S tem je bil dovršen spored današnjemu zborovanju, g. predsednik zaključil istega s trikratnim Živio! in Slavo! na presvitlega cesarja Franc Jožefa I. Zbor se je pozivu predsednikovega navdušeno pridružil. Ko smo si še ogledali izgledno vrejeno g. Racičevo, oziroma šolsko trtnico, zbrali smo se k skupnemu obedu pri g. Alojziju Dermelu, kateri je tudi kot predsednik krajnega šolskega sveta, pravi prijatelj šole in napredka. Med prijaznimi pogovori, napitnicami in petjem okrepčali smo se z okusno pripravljenim kosilom in le prehitro nam je potekel čas, ko smo se morali ločiti — toda v prijetni nadi, da se spomladi zopet snidemo v obilnem številu pri zborovanju v Škocijanu.

—p—

Vestnik.

Cesar Franc Jožefova ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gospod Andrej Žumer, c. kr. okrajni šolski nadzornik i. dr. v Kranju, 5 gld.; g. Gantar Ivan, nadučitelj na Čatežu ob Savi, 2-40 gld.; g. Pezdič Ivan, ud. c. kr. dež. šolskega sveta, nadučitelj v Kranju za 2. polovico t. l. 3 gld.; g. Lachainer Edmund, učitelj v Kranju za 2. polovico t. l. 1-80 gld.; g. Gärtner Fran, učitelj v Kranju, za 2. polovico t. l. 1-20 gld.; g. Rus Vilibald, učitelj v Kranju, za 2. polovico t. l. 0-60 gld.; za tretje četrletje t. l. so darovali č. g. Rajčević Fran, katehet v Vipavi 3 gld.; gosp. Skala Anton, nadučitelj v Vipavi 1-50.; g. Wider Karol, učitelj v Vipavi, 1-50 gld.; g. Kranjc Ljudevit, učitelj v Lozicah, 0-60 gld.; gospa Moser-Steiner Marija, učiteljica v Št. Vidu nad Vipavo, 0-60 gld.; g. Šadar Adolf, učitelj v Budanjah, 0-60 gld.;